

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Måndagen den 13 Mars 1820.

Öfversigt af Spanska Målare-konstens Historia. Efter Quilliet.

(Utur Dictionnaire des peintres espagnoles. Paris 1816. T. 1.)

Ehuru man vanligen ej vill lemna Spanien äran af en *egendomlig Målarskola*, kan likväl icke bestridas, att detta land frambragt så betydande och talrika konstnärer, att det uthärdar en jämförelse med nästan alla sednare tiders namnkunniga skolor. Om vi utesluta Mohternas bizarra och djerftva byggningskonst, som inför de sednaste släppter skall intyga denna förträffliga folkstams storhet och förmåga, så hade Spanien till slutet af 16:de århundradet endast smaklösa verk, hvilka bevittna den lathåga och slafviska efterhärming, som rådde bland dess konstnärer. Så var det äfven i Rom, innan *Marcellus* hade riktat det med Grekelands eröfrade mästerverk. Visserligen hade Rom alltför sitt ursprung konstnärer; men deras namn och arbeten utplånades af den grekiska konstens strålar, och de segrande Romarne funno det icke under sin värdighet att blifva de besegrades lärjungar. På samma sätt, säger *Quilliet*, hade Castilianerne, som Italiens-herrar, tillfalle att beundra en *Michel Angelos*, *Lionardos*, *Raphaels*, *Titians* och *Corregios* må-

sterverk, och de medförde öfver Guadalquivirs stränder Italiens luxe, bildning och vetenskaper. Sedan *Berruguete*, *Vadervira*, *Becerra*, *Vergara* etc. på konsternas klassiska område hade riktat sig med kunskaper, återvände de till sitt fädernesland, för att pryda Spanien med de utmärktaste arbeten.

Men man bör ej tro, att målningskonsten uppnådde sin äras höjd i 16:de århundradet, hvilket verkligen var fallet med Bildhuggerikonsten; ty ehuru Spanske målare följde en *Raphaels* och *Michel Angelos* grundsatser, voro de likväl blott rädde efterhärmarare, hvilka ej vågade öfverlemna sig åt det skapande snille, som ledde det 17:de århundradets stora mästare.

Det 16:de århundradets öfvergång i det 17:de var en af de mest lysande epoker i Spanska konstens historia. *Escorial* hade i Spanien gifvit en fast rigtning åt smaken i konsterna. Den Arabiska och blandade arkitekten var försvunnen; *Monegro* och *Leoni* försvarade Skulpturens ära och målningskonsten tog en djerft flygt. I Sevilla lade den rike *Noëlas* († 1625) och den eldige *Errera* grunden till en ny skola. I Madrid beundrade man *Vicenzo Carducho* († 1638), *Eugenio Caxes* († 1642) o. a. för teckningens korrektethet och koloritens magie. Den romerska och venetianska skolan uppöfvades åter i Valencia af *Ribalta* († 1628) och *Orrente* († 1644), i Toledo af *Luigi*

Tristano (född 1586) och *Pater Mayno* († 1649), i *Cordova af Cespedes* († 1608), lärd skald och målare. Det är nästan ett underverk, att under *Philip IV:s* regering, så föga gynnande för skulptur och byggningskonst, de namnkunnigaste målare, som t. ex. *Velasquez de Silva*, *Alonso Cano*, *Zurbaron*, *Espinosa*, *Morsa*, *Morrillo* etc. uppstodo och frambragte å nyo en *Titians*, *Van Dyks* och *Rubens's* mästestycken. Men denna glans räckte ej länge och målarekonsten utlocknade i 17:de århundradet, medan Frankrike under *Ludvig XIV* såg sin skönaste period i konst och vetenskaper. Orsaken dertill tillskrifver *Quilliet* Spaniens politiska förfall. Det under *Carl V* och *Philip II* segerrika Spanien måste naturligtvis med större framgång utbilda konsterna, än det under *Philip IV* undertryckta, under *Carl II* förnedrade och under *Philip V:s* första regeringsår genom borgerliga krig sönderlitna Spanien, som nästan endast kunde bibehålla ryktbarheten af sitt fordnä namn. Men äfven under dessa högst olycksaliga rider hade Spanien en *Palomino* och *Tobar* som försvarade målningkonstens ära, medan byggningskonsten var alldeles förderfvad. Efter slutet af de i anledning af thronföljden uppkomna inbördes krig sökte *Philip V* att åter upplifva de vackra konsterna. Han inkallade utländska konstnärer till Spanien, skickade många ungdomlingar till Rom och gynnade inrättningen af en Akademi, som sedermera i Madrid grundade sig fastare under *Ferdinand VI*. *Carl III*, som på thronen i Neapel hade vunnit så mycken ryktbarhet genom de Herkulaniska upptäckterna, byggnaden af *Caserta* etc. kallade till Spanien *Raphael Mengs*, kanske den största målare under sitt århundrade. Denne mästare gaf nytt lif åt landets konstnärer; men genom sitt bemödande att omskapa Akademien efter sin egen idé, råkade han tillika i en obehaglig tvist, emedan han alldeles icke gjorde något afseende på nationens egna konstnärer.

Man förebrår Spanska målare enformighet i de målade föremålen och tåta anachronismer. Theologien beherrsakar konstnärens pensel, hvarföre den grekiska mytologiens intagande episoder icke, som i Italien, upplifva de mystiska ämnena. Hvilken Spansk målare skulle hafva vågat att, som *Titian*, måla kärlekens triumf och dess gudinnas förförande behag? Det är en fullkomlig sanning att *Carl III*, den största tänkare på spanska thronen, vid slutet af sina lefnadsdagar gaf befallning att uppbränna den gudomliga *Venus*, åt hvilken *Titian* hade gifvit alla skönhetsens behag, och att hon räddades endast genom den första Ministerns klokkhet. — Icke dess mindre har spanska skolan, oaktadt alla dessa hinder, frambragt en otalig mängd af förträffliga verk.

Quilliet indelar den Spanska målarekonsten i tre skolor, om hvilka han anmärker, att de egentligen icke äro alldeles inhemska i Spanien: 1) den i *Kalencia*, hvars hufvud var *Viceno* eller *Vicente Joanes* — (född 1523, död 1579); denna kallar han den *Spans-Italienska*. Denne mästars pensel, ehuru ej mycket fruktbar, saknade ej en viss kraft. Hans teckning var ren, han ägde kännedom af förkortningarna, han gaf en rik bekladnad åt sina figurer och hade något ädelt i sitt uttryck. Han colorerade på den Romerska skolans sätt, och öfverhufvud vittna hans verk, att han hade gjort sina studier i Italien. Endast fosterlandskärlek kunde förleda *Palomino* att förlikna honom med *Raphael*. 2) Madridska skolan, namnkunnig genom den förträffliga *Velasquez de Silva* (född 1599). *Quilliet* kallar denna den *Fransysk-Spans a*. Enligt hans tanke var *Velasquez* som målare den största naturalist, hvilken sjelfve *Titian* ej uppnådde i penselns glans, men allraminst i den ofterhärmliga konsten att framställa föremålen utan mellanrummens förvirring. Han ansåg målning som en naturens lämpligaste efterhärming; han studerade allt hvad som kunde vara honom nyttigt för

att lära känna effekterna, och betjente sig dertill ofta af *Camera obscura*. Färfärlare hafva som *Velasquez* förstått utan fremmande hjelpedel genom figurernas ställning frambringa de åsyftade effekterna, och att som han, åt sina målningar gifva den ton, som var den lämpligaste för föremålen, jemte en sådan natursanning. Han var 29 år gammal, och hade redan förvärfvat sig ett namn i målningskonsten, då år 1628 *Peter Paul Rubens* kom till Madrid, med hvilken han, vänskapligen förenad, ägnade sig åt de sköna målningarnas, af *Titian* och andra stora Italiennare, studium och kopiering. Han aflägsnade sig från *Raphaels* sköna stil, kanske emedan han under sitt vistande i Rom redan hade hunnit till den ålder, då antagna vanor svårligen kunna afläggas. Han dog 1660 i sitt 60:de år.

Den tredje skolan, eller den i Sevilla kallar *Quilliet* den *Spansk-Flamländska*. Dess stiftare är *Bartolomeo Esteban Murillo*. Denne kom från Sevilla till Madrid för att resa till Rom. Här fann han i *Velasques* en mästare och gynnare, som öppnade honom vägen att blifva en stor målare. *Murillos* älskvardhet meddelade sig åt hans verk. Han grundlade den *Sevilianska* stilen, som, ehuru nu vanställd, likväl bibehåller några spår af sitt ursprung. Denna stil består i ett fullkomligt behag, i färgornas harmoni, i väl utkastade och sammansmälta konturer, i en med största insigt använd *clair-obscur*, i enkla och anständiga situationer, i ädla fysionomier, behagliga profiler, lätta och rikt drapperade klädnader, och framför allt i koloritens glans. Han dog 1682 i sitt 61:sta år.

Quilliet ställer de förnämsta Spanska målare med andra nationers bekanta konstnärer af samma art i följande jemförelse med hvarandra:

Gallegos — — — Albrecht Dürer.
Luis de Vargas — Guilio Romano.

Becerra — — — Daniele de Volterra.
Juan Fernandez Navarrete — — — Caravaggio.
Cristobal Perez Morales — — — Giovan Bellini.
Vicenzo Joanes — — — Primaticcio.
Blas de Bado — — — Lionardo da Vinci.
Miguel de Barroso — — — Correggio.
Pontaya de la Cruz — — — Lucas Cranach.
Labrador — — — De Heem.
Paolo di Cespedes — — — Raphael.
Orrento — — — Bassano.
Alfonso Cano, som bildhuggare — — — Michel Angelo.
som målare — — — Albano.
Velasquez — — — Le Brun.
Zurbaron — — — Le Sueur.
Heiterra de Barnuevo — — — Guido.
Ninno de Guevara — — — Rubens.

Sedan *Quilliet* fulländat sin historia om målningskonsten i Spanien, hvaraf vi i det föregående meddelat ett utdrag, skildrar han i alfabetisk ordning de Spanska målare, som till en viss epok tillika varit bildhuggare och arkitekter; likväl gör han denna skildring endast i artistiskt hänseende.

Caprice hos Artister.

Man klagar öfver nycker hos musikhållare, dansare, skådespelare och andra fria konstners professionister. Att denna klagan ej blott faller vår tids virtuoser till last, intygar Historien, och lemnar oss derigenom ett bevis mer, att menniskan i alla tider är sig lik, endast med mer eller mindre modifikation.

I det gamla Rom voro flöjtspelare ganska viktiga personer, och oumbärliga vid religiösa högtidligheter, för att stämma sinnena till andakt, hvarföre man också tillade dem mången förmånsrätt. Härtill hörde afven, att de en gång om året hin-

go spisa i Jupiters tempel. Men sedan betog man dem denna utmärkta heder, och — virtuoserne, i känslan af sitt värde, exilerade sig alla till Tibur, det nuvarande Tivoli, som ännu ej var införlifvadt med Romerska området. Rom sörjde; ty vid offer och spel hördes ej mera någon flöjt, och ingen sorgmusik åtföljde likbegängelserna. Man sände deputerade till de förolämpade artisterna, men fåfängt. Deras hederskänsla afslog all försoning. Man ville derlöre försöka en list, och valde ett medel, hvilket, som historie-skrifvaren påstår, ej kunde förfela sitt ändamål. Och detta var? — Ett kalas, hvar till de voro budne på en landtgård, och der Bacchus, en nära anförvant till deras skyddspatron, erhöill rikliga offer. Väl undfagnade packade man de dufna genierna på några vagnar, och förde dem, vagnade i Morpheus armar, till Rom. Vid uppvaknandet följande morgon gjorde de väl några häftiga utfall emot den otillbörliga enleveringen, men man uppstämde deras favorit-ton, — man skämtade och skrattade; man återgaf dem sina forna rättigheter, och — staten och flöjtisterne voro försonade.

Le premier sentiment de la Femme.

Des mains de Créateur lorsqu' Eve fut sortie,
 Quel fut son premier sentiment? --
 L'amour, s'il faut en croire Adam:
 Mais ce fut la coquetterie,
 S'il faut en croire le serpent.

Prenumeration på 48 Numror af detta Blad, som utkommer hvarje Måndag och Torsdag, emottages med 2 R:dr Bco uti Herrar Utters & Comp., Östergrens och Bruzelii Boklädor.

Kongl. Theatrarnes Repertoire för sistl. Januari månad.

Stora Theatern.

- Jan.
 2. Trollflöjten.
 4. Trollflöjten.
 9. Slottet Montenero. Tillfället gör tjuven.
 12. Aline.
 14. Joconde (första gången.)
 16. Joconde.
 19. Joconde.
 23. Cendrillon.
 26. Sargines.
 30. Sargines.

Mindre Theatern.

- Jan.
 3. Plånboken. Grefven af Castelli.
 6. Den falska Vannen. Marionetterna.
 7. Testamentet. Herr Chalumeaux.
 10. Plånboken. Löjligen Släkten.
 13. Louise och Wallborn. Den döfve och den blinde.
 17. Korssfararne. Komika Balletten.
 20. De vänfaste Rivalerne. Mohrerne i Spanien.
 21. Colin och Babet. Grefven af Castelli.
 24. Den Häftige Friaren. Colin och Babet. Les Marchandes de modes.
 27. Det delade Hjärtat. Mohrerne i Spanien.
 28. Misstroende och List. Landtpresten i Wakefield.
 31. Plånboken. Löjligen Mötene.

N:o 22 utgifves nästa Torsdag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.